

VELENÍ VOJSKŮM V SOUDOBÝCH OPERACÍCH

Válka jako pokračování politiky vládnoucí třídy té které země jinými, násilnými prostředky, je složitým komplexem činností a jevů, zaměřených k určitému, předem stanovenému cíli. Tímto cílem je zpravidla porážka (zničení) ozbrojených sil nepřítele, ovládnutí jeho území a realizace záměrů politického vedení válčících stran v politickoekonomické oblasti.

Obdobně jako každá jiná složitá společenská činnost (na které se podílí mnoho vykonavatelů a která probíhá za neustále se měnících podmínek) i válka vyžaduje pečlivou přípravu a pevné cílevědomé řízení v celém svém průběhu.

Chceme-li z tohoto hlediska definovat řízení ozbrojených sil v míru a za války, pak pod ním rozumíme cílevědomou činnost velitelů, jejich zástupců, štábů, politických orgánů, náčelníků druhů vojsk a služeb, která vychází ze zákonitostí a principů vojenského umění a je zaměřena na udržování podřízených vojsk ve stavu trvalé vysoké bojové pohotovosti, na jejich přípravu k vedení bojové činnosti a usměrnění úsilí k úspěšnému splnění úkolů v boji a operaci při efektivním využití všech sil a prostředků.

Velení vojskům ve všech minulých válkách bylo jedním z rozhodujících faktorů dosažení vítězství nad nepřítelem. Přitom požadavky na velení se neustále měnily v závislosti na tom, jak se měnily výzbroj a organizace vojsk a spolu s tím způsoby a podmínky vedení ozbrojeného zápasu. Např. ještě ve druhé světové válce prostředky ničení hlavních sil pozemního vojska měly poměrně nízký účinek a omezenou hloubku působení. Motorizace armád zdaleka nedosahovala současné úrovně. V důsledku toho tempa operací byla, ve srovnání s dnešními měřítky, poměrně nízká, situace na frontě se vyvíjela a měnila vcelku rovnoměrně, bez náhlých překvapivých zvrátů operačně strategického významu. Z toho vyplývaly i přiměřeně nižší nároky na všechny stránky velení vojskům.

V dnešních podmínkách nesrovnatelně vzrostlo množství a úroveň výzbroje a technického vybavení vojsk. Zvýšil se dosah, manévrovací schopnosti a ničivé účinky všech zbraní. Jaderné zbraně, vysoká schopnost ničení nových klasických prostředků, stupeň motorizace a mechanizace moderních armád zásadně ovlivňují způsob vedení a charakter soudobých operací. Příští válka (kdyby k ní došlo) by měla velký prostorový rozmach a vedla by ji mohutná

koaliční uskupení vojsk s nerozhodnějšími cíli, při maximálním úsilí válčících stran. Činnost vojsk by probíhala v širokých pásmech, po směrech a vyznačovala by se velkou dynamičností, manévrovostí a rozhodností. V důsledku pravděpodobného oboustranného použití jaderných zbraní by v operacích docházelo k vytváření rozsáhlých zamořených a rozrušených prostorů, ve kterých by vojska byla nucena vést dlouhotrvající bojovou činnost.

Jak ukazují zkušenosti z lokálních válek, vysoká tempa operací, rychlé změny situace na bojišti a nerovnoměrný vývoj bojů a operací v soudobé válce vytvářejí podmínky pro náhlý vznik nepředvídaných situací. Rozdíly v tempu postupu pozemních vojsk bojujících stran vedou k vzájemnému hlubokému vklínění operačních sestav, úder se vedou na samostatných směrech a do mezer. Charakteristickým rysem soudobých operací je boj o čas a o získání iniciativy, rychlé přechody od jedné k druhé bojové činnosti k druhým často bez přestávky a beze změn v operační sestavě. Podstatně vzrostl význam radioelektronického boje a všestranného zabezpečení bojové činnosti vojsk, zvláště průzkumu, ochrany proti zbraním hromadného ničení a maskování. Velký rozmach operací, vysoká nasycenost vojsk technikou a ničivé účinky soudobých zbraní kladou značné nároky na materiální, technické a zdravotnické zabezpečení vojsk. Veškerá činnost vojsk musí být vysoce aktivní, protože pasivita odsuzuje předem k porážce.

Všechny tyto skutečnosti ve svých důsledcích vyúsťují v nové, vyšší požadavky na velení vojskům v soudobých operacích. Jestliže naše polní řády uvádějí, že velení vojskům musí být nepřetržitě, pevně a pružné, není třeba na tomto ustanovení nic měnit. Je však třeba dát jim nový obsah, který by odpovídal současným podmínkám.

Nepřetržitost je základním požadavkem na velení vojskům v soudobých operacích. Náléhavá nutnost nepřetržitosti velení vyplývá z charakteru moderní výzbroje. Tato umožňuje válčícím stranám při dovedném a soustředěném použití prostředků ničení rychle a zásadně měnit situaci na bojišti a díky vysoké manévrovosti vojsk (včetně aeromobilních a výsadkových) tuto změnu rychle využít ve svůj prospěch. Velení vojskům musí tedy velitel a štáb neustále zabezpečovat možnost sledování vývoje situace a v potřebné míře na ni reagovat včasným vydáváním bojových úkolů podřízeným a kontrolou jejich plnění.

Moderní výkoné spojovací prostředky vytvářejí všechny předpoklady k tomu, aby velitelé a štáby měli nepřetržitě spojení s podřízenými ve všech fázích operace a boje. Při dovedné organizaci spojovacích sítí a vycvičenosti obsluh plně zabezpečují utajení předávání zpráv, hlášení, rozkazů a nařízení mezi jednotlivými stupni velení.

Systém členění polních pohyblivých míst velení (zavedený v naší armádě) je z hlediska zabezpečení nepřetržitosti velení vysoce účelný a umožňuje velení vojskům i v nejtěžších podmínkách pozemní a vzdušné situace a při vyřazení některých jeho elementů činností nepřítele. Vyžaduje pečlivou organizaci velení v operaci a v boji, promyšlený manévr jednotlivými místy velení a schopnost rychle přenášet velení z jednoho místa na druhé.

Důležitou úlohu v zabezpečení nepřetržitosti velení plní ochrana a obrana míst velení před nepřátelským průzkumem všeho druhu a před činností jeho diverzních skupin a výsadků. Je to úkol velmi složitý. Složitost spočívá v tom, že místa velení mají dnes mnoho charakteristických objektů, které usnadňují jejich vyhledávání a odlišení od jiných prvků operační a bojové sestavy. Výrazně se zvýšily vyhledávací a rozpoznávací schopnosti průzkumných prostřed-

ků nepříteli, vzrostly možnosti jeho palebných prostředků všeho druhu při ničení zjištěných cílů a objektů v sestavě našich vojsk (včetně a především míst velení).

Zvláštní pozornost musí velitelé a štáby trvale věnovat zabezpečení nepřetržitosti velení v podmínkách intenzivního oboustranného a radioelektronického boje. Jak ukazují zkušenosti z lokálních válek, nepřítel má vysoce účinné radioelektronické prostředky průzkumu a umlčování spojovacích sítí a hromadně a dovedně je využívá v nejdůležitějších fázích operace a boje k úplnému narušení a ničení systému velení druhé strany.

Zabezpečení nepřetržitosti velení za této situace vyžaduje přijímat řadu opatření organizačního a technického rázu. Kromě již zmíněného vytváření široce rozvětveného systému míst velení, promyšleného manévru jimi a včasného přenášení velení z jednoho místa na druhé, je třeba věnovat vysokou pozornost ochraně a obraně míst velení včetně využití technických prostředků, zejména vybudování, maskování (zvláště rádiovému), vytváření klamných objektů a spojovacích sítí, organizaci opatření k rychlé obnově a odstranění následků úderů nepříteli na systém velení. Velký význam bude mít vycvičenost obsluh a schopnost rychle přecházet z jedné frekvence na druhou apod.

Pevnost velení zůstává i nadále jednou z rozhodujících podmínek úspěšného řízení vojsk v operaci a v boji. V duchu ustanovení polního řádu naší armády ji chápeme jako důsledné a houževnaté uskutečňování rozhodnutí velitele k přesnému a úplnému splnění stanovených bojových úkolů. V důsledku rychlých a často zásadních změn situace na bojišti je velitel nucen častěji než kdykoli předtím zvažovat situaci, přijímat k ní odpovídající rozhodnutí a v souladu s ním upřesňovat úkoly vojskům. Za těchto okolností pevnost velení vidím v tom, aby velitel bez mimořádných důvodů neodcházel od původního zámyslu operace (boje), ale naopak hledal nevýhodnější způsob jeho plnění v konkrétně vzniklé situaci. To platí obecně, má však zvláštní význam zejména na operačně taktickém a operačním stupni velení. K původnímu zámyslu je vázána celá řada opatření od úkolů vojsk a druhů vojsk a vzájemné součinnosti při jejich plnění až po otázky všestranného zabezpečení operace a vojsk a součinnost s prostředky nadřízeného velitele a se sousedy. Jakákoli ne plně opodstatněná změna původního zámyslu tyto vazby vážně narušuje a nutí k dalším rozhodnutím a k improvizaci, která není z hlediska organizované činnosti vojsk a služeb v operaci žádoucí a účelná.

Vysoké nároky se kladou na **pružnost velení**, tj. na schopnost velitelů a štábů trvale registrovat a analyzovat situaci na bojišti, operativně a včas na ni reagovat v řízení bojové činnosti podřízených. Z charakteru soudobých operací a bojů vyplývá, že orgány velení na všech stupních budou nuceny neustále zpracovávat značné množství nejrozumnějších a často i protichůdných informací o vlastních vojskách, o nepříteli, o terénu v pásmu činnosti vojsk aj. Toto platí nejen v podmínkách vedení operací klasickými prostředky, ale — a tím více — při používání jaderných zbraní. Přitom nejde o prosté registrování přijatých informací, ale už při obdržení každé z nich o zhodnocení jejich významu a naléhavosti a o třídění na podstatné a nepodstatné, ověřené nebo neověřené apod.

Některé prameny uvádějí, že na základě zkušeností ze cvičení objem informací o situaci na stupni pluku představuje 15—20 strojem psaných stran, na divizi analogicky 40—50 stran, v armádě do 200 a ve frontu do 1500 stran. Podle těchto pramenů dnešní velitel a štáb 60—70 % svého úsilí vynakládá na

sběr, předběžné třídění a hodnocení informací a jen zbývajících 30—40 % své kapacity využívá pro vlastní rozhodování a velení vojskům.

Přitom je třeba neustále brát v úvahu faktor času. Jakékoli zdůvodněné rozhodnutí je dobré jen tehdy, když bylo přijato a doručeno vykonavatelům včas. Tento požadavek platil vždy. Zvlášť naléhavě však vyvstává v současných podmínkách, kdy vysoce účinné prostředky klasického ničení, a tím více pak jaderné zbraně, mohou kdykoli způsobit zvrat situace na bojišti. Předejít nepříteli v jejich soustředěném použití, popř. včas přijmout opatření s cílem čelit jejich účinkům, může v soudobých podmínkách znamenat úspěch nebo neúspěch operace a boje a v případě vedení 1. hromadného jaderného úderu stran při přechodu k použití jaderných zbraní i podstatně ovlivnit celý další průběh ozbrojeného zápasu. Z toho vyplývá nesmírná úloha faktoru času v soudobé operaci a boji.

S tím souvisí ještě jeden problém, se kterým se v práci velitelů a štábů při řízení bojové činnosti vojsk v praxi setkáváme. Nehledě na přijaté metodiky práce v poli, jsou ještě stále příliš časté případy, kdy nadřízený velitel a štáb z času, který je na přípravu operace a boje, příliš velkou část zaujímá pro sebe a jen menší část ponechává pro práci podřízeným stupňům velení, které by měly bezprostředně organizovat bojovou činnost v útvech a jednotkách. Toto velmi často způsobuje nízká úroveň organizace práce na vyšších stupních velení, nesprávné metody a subjektivní přístupy k ujasnění úkolu a hodnocení situace, což nevytváří optimální podmínky pro přijetí zdůvodněného rozhodnutí ve stanovené časové normě. V důsledku toho dochází ke změnám přijatých rozhodnutí. To na jedné straně odnímá čas vlastnímu štábu pro řádné zpracování a organizaci operace a boje a na druhé straně (jak jsem se zmínil) odnímá tolik potřebný čas podřízeným.

Ke zvládnutí rozsáhlých úkolů spojených s velením vojskům využívají velitelé a štáby stále více zavedenou výpočetní techniku, která do určité míry snižuje objem mechanické práce při zpracování a analýze informací a už dnes pomáhá štábům řešit řadu složitých úkolů. V budoucnu budeme tento trend posilovat, počítat s ním jako s kvalitativně novým prvkem v práci velitelů a štábů a zvláště už teď, s ohledem na reálnou perspektivu zavádění nové techniky velení, cílevědomě připravovat kádry k jejímu plnému využití. To je nová cesta, která napomůže k dalšímu zkvalitnění práce velitelů a štábů při velení podřízeným a vytvoří podmínky pro efektivní, účelné a včasné využití všech sil a prostředků k dosažení stanovených cílů operace a boje.

Současně s přípravou lidí je třeba již teď promýšlet, jaký vliv bude mít zavedení nových prostředků velení na organizační strukturu a metody práce velitelů a štábů. Reálně se rysuje perspektiva určitého snížení počtů výkoných orgánů polního velení při současné racionalizaci práce štábů a důsledné revizi objemu bojových dokumentů z hlediska účelnosti jejich obsahu i formy. Zkušenosti z 2. světové války nás učí, že bojová dokumentace byla jednodušší jak obsahem, tak formou oproti dokumentaci připravované v míru. Tuto zkušenost plně uplatníme a prosadíme v přípravě velitelů a štábů, půjdeme cestou maximální racionalizace, účelnosti a operativnosti. Přitom máme na zřeteli, že účelné a potřebné je to, co slouží jako základ k přijetí zdůvodněného rozhodnutí, organizované činnosti vojsk a jejich plnému a včasnému zabezpečení. Najít a stanovit správné proporce v práci štábů v nových podmínkách — to je úkol, který musíme vyřešit již v blízké době.

S tím souvisí i některé další požadavky, které vyplývají z probíhajících změn ve vnitřní struktuře míst velení. Jde o řešení metodiky práce a vzájemných vazeb mezi pracovišti na společném velitelském stanovišti letectva a vojska PVO na operačních stupních velení a dále o přípravu kádřů, vyřešení struktury a metodiky práce při jednotném řízení úseku technického a výzbrojního zabezpečení. Mají-li se oba tyto nové prvky projevit ve skutečném zvýšení kvality řízení příslušných oblastí činnosti a zabezpečení vojsk, musíme pro to vytvořit potřebné předpoklady. Přesně vymezíme zodpovědnost, pravomoci a součinnostní vztahy jak uvnitř těchto orgánů, tak i ve vztahu k ostatním prvkům velitelského a týlového velitelského stanoviště.

V současné době je aktuálním problémem též velení vojskům spojeneckého složení. Charakter soudobých operací vyžaduje neustále zdokonalovat formy a způsoby velení spojeneckým vojskům při vedení bojové činnosti. Při realizaci těchto úkolů spolupracuje i naše armáda. Problematika velení vojskům spojeneckého složení zahrnuje celou škálu problémů. Jde např. o problémy spojené s neúplnou unifikací organizačních struktur vojsk, orgánů velení a standardizací výzbroje, zvláštnosti týlového a technického zabezpečení spojeneckých armád apod. Je třeba včas předvídat a připravit celou řadu opatření pro zabezpečení koexistence systémů velení podřízených a součinnostních vojsk po technické i organizační stránce. Zvláštní pozornost vyžaduje zabezpečení armád spojeneckých států unifikovanými spojovacími prostředky, prostředky automatizace a automatizovanými systémy velení. Je třeba ujednotit systém jejich technického, matematického, lingvistického a informačního zabezpečení, klíčovou dokumentaci pro ZAS, řešit otázky elektromagnetické koexistence atd. Dále je třeba dodržovat jednotné zásady organizace a metod práce štábů.

Důležitá bude i vzájemná výměna styčných operačních skupin mezi štáby spojeneckých vojsk. Při dosavadních spojeneckých cvičeních byli vysíláni zvláštní představitelé nebo styčné skupiny ze štábů spojeneckých armád do štábů frontů. Zkušenosti potvrdily, že v soudobých operacích (kdy dochází k součinnosti mezi štáby armád různých národností, popř. i v rámci jednoho frontu) se velení prostřednictvím těchto styčných skupin plně osvědčilo.

Předpokladem úspěšného velení a organizace součinnosti ve spojeneckých operacích je (kromě vzájemné výměny operačních skupin) i vzájemná pravidelná informace o situaci a udržování pevného spojení. Důležitým faktorem pro velení vojskům spojeneckého složení je i ujednocení bojových dokumentů a topografických map, širší zavádění formalizované dokumentace, jednotné operačně taktické terminologie a signálů pro velení. Nejvýhodnější jsou bojové dokumenty v grafické formě, bez zbytečného textu, který je nutné předkládat. Nemalou úlohu ve velení vojskům spojeneckého složení hraje i znalost ruského jazyka, která není dosud u nás na požadované úrovni.

V článku jsem uvedl některé z hlavních současných problémů velení vojskům. Chci ještě jednou zdůraznit, že oblast velení, jako jeden z rozhodujících faktorů úspěchu v ozbrojeném zápase, nejcitlivěji odráží všechny změny soudobého vojenství. Mluvíme-li tedy o neustálém rozvoji teorie a praxe přípravy a vedení soudobých válek, pak je třeba rozvoji velení vojskům trvale věnovat prvořadou a maximální pozornost. Úměrně tomu, jak zabezpečujeme vojska moderní vysoce účinnou a výkonnou výzbrojí a bojovou technikou, musíme vytvářet podmínky pro její zvládnutí a optimální využívání k odrazení a zničení agresora v případě, že by se pokusil řešit současnou složitou mezinárodně politickou situaci cestou ozbrojeného konfliktu.